

Chayei Sarah: A Stolen Shidduch?

Ezer Diena, ediena@torontotorah.com

*All translations from Alhatorah.org

1. Likutei Tzvi Al Hatorah, page 14

אלי לא תלך האשה אחרי פרש"י ז"ל אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה וכו' להשיאו בתו. ומקשין למה לא כתיב לעיל אולי חסר כאשר אמר אליעזר לאאע"ה אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי, מה גם יותר הי' מקום לומר שם שהי' כוונת אליעזר להשיאו בתה כאשר אמר אל אברהם וכאן בדברו עם לבן ובתואל מה לו ולהם אלה הדברים. וראיתי מתרצין כי אליעזר בעודנו בבית אברהם בדברו עמו לא הי' לו העזה לומר לאברהם שישתדך עמו אכן בראותו לבן ובתואל מי המה האנשים האלה ומחותנים כאלה אז חשב א"כ יותר ראוי שא"א ישתדך עמו ולהשיאו בתו כי הוא עכ"פ יותר מהם ומהמונם.

2. Rashi to Bereishit 24:39

אולי לא תלך האשה – אלי כתיב. בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזור למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו. אמר לו אברהם: בני ברוך ואתה ארוך, ואין ארוך מדבק בברוך.

PERADVENTURE THE WOMAN WILL NOT FOLLOW ME –The word אולי perhaps is written without ו so that it may be read אָלִי unto me. Eliezer had a daughter and he was endeavouring to find some reason why Abraham should say that he must appeal to him (Eliezer) that he should give his daughter in marriage to Isaac. Abraham said to him, "My son is blessed and you are subject to a curse. One who is under a curse cannot unite with one who is blessed" (Genesis Rabbah 59:9).

3. Radak to Bereishit 24:39

אלי לא תלך – חסר וי"ו. ויש בו דרש (ב"ר נ"ט) כי אליעזר נתן עיניו בו שיקחהו לעצמו ויתן לו בתו אם לא תלך האשה לפיכך פתח להם בלא תלך. והאמת כי הוא סדר להם הדברי' כולם כאשר היו ולא נוכל לתת טעם לכל החסרי' והמלאים כי רבו...

[T]he word veulai is spelled with the letter ו missing, something which gave rise to an interesting aggadic interpretation mentioned already by Rashi. Accordingly, Eliezer himself had hoped to have his daughter marry Yitzchok in the event that the woman he found in Aram Naharyim would be unwilling to relocate in the land of Canaan. This is why he had referred to this possibility with the words "לא תלך האשה אחרי, (if) the woman will not follow me (to the land of Canaan)." The truth is that Eliezer related all the events exactly as they had occurred. We are not able to provide conclusive reasons why the Torah sometimes chose to write certain words defectively, (with a letter missing) or by adding a letter which could have been omitted. There are too many such instances for us to find satisfactory explanations for all of them...

4. Siftei Chachamim to Rashi, Bereishit 24:39

אלי כתיב בת היתה לו לאליעזר וכו'. ואם תאמר למה לא כתיב אולי דלעיל (פסוק ה) חסר מתחילה כשאמר העבד לאברהם אולי לא תאבה כדי למדרש. ויש לומר משום דלעיל כתיב אח"כ ההשיב אשיב וגוי' לא משמע שהיה מחזיר למצא עילה אלא שאל אותו אם לא תאבה לילך עמי אם יכול להשיב יצחק שמה אבל כאן לא כתיב אח"כ הכי מדרש שפיר הכי. [מהרא"י]: ועי"ל כשאמר לו לבן בא ברוך הי' (לעיל פסוק לא) אמר אליעזר מעכשיו אני ברוך ושמא יקח יצחק את בתי לכן חסר באחרונה למדרש הכי ולא בראשונה כי עדיין לא היה ברוך. ומהרש"ל תירץ כי מעולם לא עלתה לבו שיתחתן באברהם כיון שהוא ברוך והוא ארוך אלא אליעזר היה מתירא כיון שהגיד להם שהשביעהו אברהם שלא ישא אשה אלא מבני משפחתו שיענשוהו שיתן להם ממון הרבה משום הכי אמר להם שבת יש לו עכ"ל:

It is written אלי. Eliezer had a daughter... You might ask: Above (v. 5), when Eliezer first said to Avraham, "Perhaps (אולי) the woman will not be willing," why was it not spelled אלי there, for this exposition? The answer is: There, it is followed by, "Shall I bring your son back to the land from where you came?" There, it does not imply that Eliezer was looking for an excuse. Rather, he was asking: if she will not come with me, should I bring Yitzchok to them? But here, since this is not written afterwards, it is for this exposition. (Mahara'i) Another answer: After Lavan said to Eliezer (v. 31), "Come, you who are blessed of Hashem," Eliezer thought: "Now I am blessed! Perhaps Yitzchok will marry my daughter." Thus here, it is spelled אלי, for this exposition. But above,

Eliezer was not yet blessed. The Maharshal answers: Eliezer never thought he would become Avraham's in-law, because Avraham was blessed but he was cursed. Rather, Eliezer feared that once he told them he was under oath to take a wife specifically from Avraham's family, they would extort him for a great sum of money. Thus he told them אֵלֵי, to hint to them that he had a daughter.

5. Da'at Zekeinim to Bereishit 24:39

אלי לא תלך האשה – פירש"י ז"ל שלכך כתיב אלי חסר וא"ו למדרש שהיתה בת לאליעזר וכו'. ותימה שגם ר' שלמה פי' על קרא דונקית משבועתי זאת ותקח אשה לבני מבנות ענר אשכול וממרא וגם הם כנעניים היו. וי"ל שבו נתקיימה כבר הקללה שהרי הוא עבד אבל הם לא היו עבדים. ועוד י"ל דזילא ביה מילתא טפי למשיא לבנו בת עבדו. ועוד אמרינן בב"ר אליעזר בנו של חם היה...

“[P]erhaps the woman (that I chose) will not follow me. (to this land).” Rashi comments on this that it is remarkable that the word: ulay here is spelled without the letter ו after the first letter as we would have expected, and that this is a hint by Eliezer who had a daughter, that he secretly hoped that the refusal of a potential bride from Avraham's family to move to the land of Canaan, might make his master Avraham willing to let her become Yitzchok's wife. [Rashi bases himself on an interpretation by B'reshit Rabbah on why in the report of the conversation between Avraham and Eliezer on the same subject in 24,5 that letter ו is not missing. Ed.] It is difficult to understand why he did not write this comment already on verse eight in this chapter where Avraham had not excluded a marital union with the daughters of any of his three friends Aner, Eshkol, and Mamre, although they were Canaanites, and not slaves from Damascus, and Avraham had Eliezer released him from his oath in the event that a girl from Charan were to refuse to move to the land of Canaan. We must assume that Avraham had felt that the curse that rested on Canaan had already run its course, whereas the curse on Eliezer's antecedents had not yet run its course, so that marriage into that family would be spiritually much more dangerous. B'reshit Rabbah 59,9, states specifically that Eliezer was a descendant of Cham, whose son Canaan Noach had cursed.

6. Likutei Tzvi Al Hatorah, page 14-15

ומשמי' דהגר"א ז"ל שמעתי להקשות מהיכן לקחו חז"ל לחשוד לאליעזר שדולה ומשקה מתורת רבו זקן ביתו ומושל בכל אשר לו, שיהי' מחזר עילה להשיאו בתו. ותי' בטוטו"ד כי על כל ספק אמרה התורה פעם בלשון פן ופעם בלשון אולי, והחילוק עיניהם כאשר אנו רוצים שלא יהי' הדבר נכתב פן כגון פן יפתה לבבכם, או פן יהי' דבר עם לבבך בליעל, הכוונה הלוואי שלא יהי'. אמנם לשון אולי הכוונה להיפוך מה שאנו רוצים שיהי' נאמר בלשון אולי כגון אולי אבנה ממנה, אולי יש חמשים צדיקים, אולי ישא פני, ומעתה מדאמר אליעזר אולי לא תלך האשה אחרי ולא אמר פן לא תלך דייקו חז"ל דכוונת אליעזר הי' שלא תלך האשה אחריו והיה מחזר עילה להשיאו בתו, וש"י.

7. Hakesav Vehakabbalah to Bereishit 24:39

אלי לא תלך האשה – אלי כתיב בת היתה לאליעזר והיה מחזיר למצוא עילה (רש"י), אמנם במדרש רבה שלפנינו מאמר זה למעלה (פ"ה) באמרו לאברהם אולי לא תאבה, ושם מלת אולי מלא וי"ו כתיב ויראה שיצא לרבותינו מכוון זה מלשון אולי עצמו. כי יש הבדל בין מלת פן ובין אולי פן ישומש כשאין המדבר חפץ במציאות הדבר, כמו פן ישלח ידו, פן נפוץ ע"פ כל הארץ, פן יקראנו אסון, שבכולם דעת המדבר על השלילה, ולכן מלת פן לא יחובר עם מלת לא כי הוא בעצמו השלילה, אמנם מלת אולי ישמש ג"כ כשהמדבר יקוה וייחל על קיום הדבר, כמו אולי יחנן, אולי ישא פני, אילו אמר פן יחנן פן ישא היה משמעותם לא יחנן לא ישא, ולזה בהתקשרות השלילה עם מלת אולי הוראתו ג"כ התקוה והתוחלת על שלילות הדבר, לכן באמור העבד לשון אולי לא תאבה המובן ממנו ג"כ הלוואי שלא תאבה וכדברי רבותינו. ויעקב שאמר אולי ימושני אבי. אין מלת אולי מוסב אלא על ימושני, כי באמת היה מיחל שימושש מאביו, כי שימת הידים מן המברך על המבורך היא סגולה אל חלות הברכה, כמו בברכת יעקב למנשה ואפרים, וברכת משה ליהושע, ולא חשש יעקב כ"א שלא יתודע לאביו שאינו האיש המכוון ממנו אל הברכה ולהיותו בעיניו כמתעתע, ושמעתי שקדמני בזה בעל אפי".